

سیاست و لباس

○ سیاست و لباس (گزیده اسناد متحدالشکل
شدن البسه ۱۳۰۷-۱۳۱۸)
○ به کوشش: سیدمحمدحسین منظورالاجداد
○ ناشر: سازمان اسناد ملی ایران، پژوهشکده
اسناد، تهران، چاپ اول، اسفند ۱۳۸۰، ۲۸۲ ص،
۱۵۰۰ تومان

یکسان‌سازی پوشش مردان یکی از اقدامات حکومتی در دوره رضا شاه بود که در راستای تلاش وی برای بخشیدن چهره‌ای نو به جامعه ایران صورت گرفت و به سبب گستره شمول و نیز شیوه اعمال قانون آن، در آغاز برای روحانیون مشکل‌ساز شد و در پایان نیز به سبب تغییر کلاه پهلوی به کلاه بین‌المللی (کلاه شاپو)، واکنش عمومی مردم را برانگیخت و مقاومت مردمی در برابر آن به کشتار مسجد گوهرشاد مشهود انجامید. در این کتاب بخشی از اسناد موجود در آرشیو «سازمان اسناد ملی ایران» در رابطه با واقعه مذکور گردآوری و چاپ شده است.

تدوین‌کننده این مجموعه در مقدمه کتاب، ابتدا مفاد قانون «متحدالشکل شدن البسه اتباع ذکور ایران» را چنانکه در مجلس طرح و تصویب و سپس به تأیید رضاشاه رسیده و به اجرا گذاشته شده را نقل کرده، سپس به تحلیل آن از منظر تاریخی و به عنوان یک رویداد سیاسی - اجتماعی می‌پردازد، انگیزه هیأت حاکمه از اجرای این قانون و عکس‌العمل روحانیون و مردم در قبال آن را ارزیابی و به حوادثی که در پی اجرای این قانون در کشور، به ویژه در تهران، قم و مشهد روی داد، اشاره می‌نماید. تلاش کوشنده در نگاه تاریخی به این واقعه بر بازبینی و تحلیل فرآیند رویارویی روحانیت با رضاشاه با اشاره به پیشینه این رویارویی استوار است. از این رو، پس از مرور مواردی از برخوردهای مزورانه و گاه خشن رضا شاه با روحانیت به بازکاوی زمینه‌ها و علل بروز واقعه کشف حجاب پرداخته و سرانجام نتیجه می‌گیرد که اگرچه سقوط رضا شاه موجب کاهش فشار بر روحانیون شد، اما تلاش سیزده ساله دولت او در عرصه عمومی به بار نرسید و لباس متحدالشکل، پوشش اکثر شهرنشینان ایران گردید.

در مورد سابقه انتشار اسناد مربوط به کشف حجاب در مقدمه کتاب اشاره شده که برخی از اسناد موجود در این مورد، پیشتر در کتاب **واقعه کشف حجاب** از انتشارات سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی و مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی و نیز کتاب **تغییر لباس و کشف حجاب به روایت اسناد** از انتشارات مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات، به چاپ رسیده است. اما تعداد اسناد چاپ شده در برابر میزان اسناد مربوط به این موضوع، چشمگیر نیست.

آنچه در این مجموعه گردآمده، تنها بخشی از اسناد فهرست شده است که تصویر روشن‌تری از واکنش مردم به اجرای این قانون در نواحی مختلف کشور، موانع موجود در برابر اجراکنندگان، مشکلات بسیاری که اجرای قانون برای روحانیون پدیدآورد و راهکارهای آنان برای دور ماندن از سیطره شمول آن، ارائه می‌دهد. در تنظیم و تدوین اسناد هرچند تلاش شده، توالی زمانی و وحدت موضوعی حفظ شود، لیکن در مواردی، این ترتیب به ناگزیر رعایت نشده است. تعداد اسناد، ۳۳۳ فقره می‌باشد که در دو بخش گنجانده شده‌اند.

در بخش اول، قوانین بخشنامه‌ها آمده، بخش دوم شامل اسناد عمومی و گزارش‌ها است که به تفکیک شهرها و مناطق جغرافیایی به ترتیب زیر تنظیم یافته‌اند: آذربایجان شرقی - تبریز، اصفهان، شهرضا، شهرکرد، بروجرد و چهار محال، بندر جنوب، تهران، خراسان و سیستان، سمنان، فارس، کاشان و نطنز، کردستان، کرمانشاه، گرگان، گیلان، مازندران، یزد. در بخش پایانی فهرست اعلام و گزیده تصاویر اصل اسناد آمده است.